

2011. OKTÓBER 6. CSÜTÖRTÖK

Jeremiás próféta könyve 29,20–32

DR. BALOGH CSABA

Jövendölés a hamis próféták ellen

^{29,20}Halljátok meg az Úr igéjét mindnyájan, ti foglyok, akiket Jeruzsálemből Babilóniába száműztem: ^{29,21}Így szól a Seregek Ura, Izráel Istene Ahábról, Kólájá fiáról, és Cidkijjáról, Maaszéjá fiáról, akik hazugságot prófétálnak nektek az én nevemben: Nebukadneccar babilóniai király kezébe adom őket, és ő kivégezti őket a szemetek láttára. ^{29,22}Átokba foglalják őket a Babilóniában élő júdai foglyok, és ezt mondják: Olyanná tegyen téged az Úr, mint Cidkijját és Ahábot, akiket tűzön pörkölt meg Babilónia királya! ^{29,23}Mert olyan dolgot követtek el, ami becstelenség Izráelben: paráználkodtak honfitársaik feleségével, és hazug ígét hirdettek az én nevemben, amit nem parancsoltam nekik. Én tudom és tanúsítom ezt - így szól az Úr. ^{29,24}A nehelámi Semajának pedig mondd meg: ^{29,25}Így szól a Seregek Ura, Izráel Istene: Te leveleket küldtél a magad nevében Jeruzsálem egész népének és Cefanjá főpaprak, Maaszéjá fiának, meg az egész papságnak, és ezt írtad: ^{29,26}Az Úr tett téged Jójadá főpap utódjává, hogy ügyelj az Úr házában minden féleszű és prófétálgató emberre, és zárd kalodába, vagy verd vasra őket. ^{29,27}Akkor miért nem fenytetted meg az anatóti Jeremiást, aki nektek prófétálgat? ^{29,28}Hiszen ilyen levelet küldött hozzánk Babilóniába: Hosszú lesz a fogság! Építsetek házakat, és lakjatok bennük! Ültessetek kerteket, és egyétek azok gyümölcsét! ^{29,29}Cefanjá főpap azonban felolvasta ezt a levelet Jeremiás prófétának. ^{29,30}Ekkor így szólt az Úr igéje Jeremiáshoz: ^{29,31}Ezt az üzenetet küldd az egész fogoly népnek: Így szól az Úr a nehelámi Semajáról: Mivel Semajá prófétált nektek, pedig én nem küldtem őt, és hazugsággal biztatott benneteket, ^{29,32}azért ezt mondja az Úr: Megbüntetem a nehelámi Semaját és ivadékát. Nem marad meg senki közülük e nép között, és nem fog gyönyörködni abban a jóban, amit népemmel teszek - így szól az Úr -, mert beszédével lázított az Úr ellen.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A Jer 29 szerint Jeremiás próféta levelet küldött a Kr.e. 597-ben Babilonba deportált júdai foglyoknak. Ebben a levélben arra bízta a népet, hogy készüljenek föl arra, hogy a babiloni tartózkodás hosszadalmas lesz. Isten csak 70 év múlva viszi vissza népét ősi hazájába. Addig úgy lehet és kell élniük, mintha otthon lennének.

Törekedniük kell a város jólétére és közben kell járni az idegen országért Isten előtt. Jeremiásnak ez a jövőképe teljesen összhangban van korábbi próféciaival, pl. a 27–28. fejezetekkel. Ezekben arról beszél a próféta, hogy a világtörténelemnek ebben a fázisában Isten úgy döntött, hogy a babiloni nagybirodalmon keresztül akarja kormányozni a világot. Azáltal, hogy a próféta megjelöli ennek a korszaknak a végét is, azt bizonyítja, hogy a jelenlegi konstelláció nem végleges. A 70 éven túl Istennek további, még jobb tervei vannak.

A Jer 29 ugyanakkor arra is rávilágít, hogy Jeremiás próféta levelét nem fogadták nagy lelkesedéssel. Sőt többen fölháborodtak a próféta szavain. A foglyok közül még sokan emlékezhetek arra, hogy ugyanez a próféta jövendölte meg a babiloni birodalom eljövételét, még mielőtt a mítikus „északi ellenség” Nabukodonozor alakjában elkezdett volna konkrét történelmi formát öltetni. Az ószövetségi prófétatörvény alapján (5Móz 18,9–22) Jeremiás így igaz prófétának bizonyult. Ha ugyan volt valaki, aki ebben a helyzetben őszintén és higgadtan végig merte volna gondolni a történetet! De még ha volt is ilyen: van, amikor az igazság nem megnyugtat, hanem kényelmetlen

érzéseket szül. Jer 29,15, mint előbb láttuk, közvetlen kapcsolatban áll a 20–23 versekkel (és nem a 16–19 versekkel), és azok bevezetőjének tekintendő. Eszerint a száműzött zsidó közösség ezt mondja: „Támasztott nekünk prófétát az Úr Babilonban is.” Ezt a mondatot vélhetően úgy kell értenünk, hogy az a Jeremiás korábbi levelére adott válasz akar lenni. A jeruzsálemi prófétát azzal az ürüggyel utasítják el, hogy van próféta Babilonban is. A babiloni próféták bizonyára a 21. versben említett Ahábra és Cidkijjára utal. Jeremiás leveléből arra következtethetünk, hogy ezek a próféták Hananjához hasonlóan a nép korai szabadulását hirdették. A hazug prófétai tevékenység teljes kontrasztban áll a Cidkijjá nevével, ami azt jelenti „JHVH az én igazságom”.

Hasonló tematikát érintenek a 24–32 versek is. A fogságba hurcolt zsidók egyik tekintéllyel bíró vezetője, Semajá leveleket (*sz^hfarím*, többes szám!) küldött Jeruzsálembe, amelyben kifogásolja Jeremiás üzenetét. Cefanjá paptól számon kéri azt, hogy nem akadályozta meg Jeremiást prófétai küldetésének gyakorlásában. A 25. vers Cefanját is Maaszéjá fiának nevezi, ami utalhat arra is, hogy a jeruzsálemi pap a fogságban levő hazug prófétának, Cidkijjának a testvére volt (aki 29,21 szerint ugyancsak Maaszéjá fia; vö. még Jer 21,1; 52,24). S bár Jeremiás ítéletet hirdetett a pap testvére, Cidkijjá próféta fölött, Cefanjá pap mégsem fordul nyíltan Jeremiás ellen. Fölolvassa ugyan neki a Semajá vádlevelét (29,29), de nem foganatosít ellene semmiféle intézkedést. Cefanjá, aki az Úr házának felügyelője (52,24 szerint másodpap nem főpap, *pave* Magyar Bibliatársulat Jer 29,25), másképpen jár el, mint elődje Pashur, aki annak idején kalodába záratta Jeremiást ítéletes igehirdetései miatt (Jer 20). Semajá talán éppen erre utal: Pashur, a templomi felügyelő annak idején kalodába záratta a prófétát, s most Cefanjának is ezt kellene tennie, mert ő a felelős minden templomban prófétálóért (mindkét történetben a *mahpeket*, „kaloda” szó szerepel). A 26. vers alapján esetleg arra is következtethetünk, hogy Jeremiás a jeruzsálemi templom hivatásos prófétái közé tartozott. A 26. versben a bibliafordítások gyakran negatív értelemben „bolond” emberről beszélnek. A héber *m^hsuggá* valóban utalhat az örülségre is, viszont a szó nem minden további nélkül pejoratív értelmű. Jelölheti az eksztatikus fellépést is, amely az ókori keleti kultúrák történetében jól ismert prófétálási forma volt (2Kir 9,11).

Jeremiás Semajá ellen fölhozott vádja ugyanaz, mint amit korábban Hananjá ellen is mondott (vö. Jer 28,15–16): hazugsággal hitegeti a népet és hazugságot szólt az Úr ellen. 5Móz 13,6 értelmében az ilyen bűnökért halálbüntetés jár. A büntetést az Úr maga fogja végrehajtani. Hananjához hasonlóan Semajá is meghal, mégpedig utódaival együtt úgy, hogy családjában nem marad senki, aki meglássa „a jót”, amit az Úr cselekedni fog. Aki a „rosszat”, a jelenlegi kellemetlen helyzetet nem tudja Isten kezéből elfogadni, az a jót sem fogja megkapni. A „jó” (*hattóbá*) itt valószínűleg a 29,10-ben megjövendölt fogságból való szabadulást jelenti (de lásd már Jer 52,32!).

Prédikációvázlat

A Jer 29,20–32 az Isten ígéje iránti háromféle magatartásformáról tanúskodik.

1. Az első az, amikor az ember nem akarja tudomásul venni az igazságot. Júda népe már egyszer ráfázott arra, hogy alaptalan bátorításoknak, tartalom nélküli jóvendölgetéseknek hitt, csak azért, mert azokról úgy érezte, hogy közelebb állnak hozzá. Pedig Jeremiás mondta, hogy ennek nem lesz jó vége. Miután bekövetkezett Jeremiás próféta jóslata, miután már fogsága került a nép, még mindig a szalmaszálba kapaszkodik. Még ott is, ahol a körülmények Jeremiás szavainak beteljesedését igazolják, s ahol már kiderült, hogy a hamis prófétáknak nem volt igazuk, még ott is inkább ez utóbbiaknak hisznek (vö. Jer 37,19). A Jeremiás hazug prófétákkal való szembeesüléseinek ábrázolásaiban egy szomorú igazság körvonalazódik: azt az embert a legnehezebb meggyőzni az igazságról, aki akar hinni a hazugságban. S annak ellenére hisznek a hamis prófétáknak, hogy életük nincs összhangban cselekedeteikkel. Jer 29,23 arról beszél, hogy Aháb és Cidkijjá a társaik feleségével paráználkodnak. De amíg nincs őszinte szembenézés, addig megoldás, kiút sincs.

2. A második magatartásforma az, amikor valaki csak szelektíven hallja meg, felületesen ismeri az ige igazságát. Semajá is tud Jeremiás próféta leveléről. Talán saját fülével hallotta azt. Mégis a 29,28-ban található idézetből az derül ki, hogy csak felületesen ismeri, csak gondolatfoszlányok maradtak meg az Isten kijelentéséből. Semajá mindössze ennyit tartott fontosnak megjegyezni abból: „Hosszú lesz a fogság. Házakat kell építeni, és azokban lakni, kerteket kell plántálni és élni kell azok gyümölcseivel.” Pedig Jeremiás nem egészen ezt mondta. Ő arról írt, hogy a fogság 70 év múlva ér véget. Ezzel szemben a „hosszú” a meghatározatlan időt jelenti. Az isteni kijelentés elfogadásának egyik nagy akadály a felületes bibliaolvasás. Semajá az időtartamot nézi, holott a fogság vége, az Isten által készített „jó” perspektívájából kellene értékelni a babiloni fogságban is. Továbbá, úgy tűnik, hogy Semajá csupán gazdasági szemmel nézi a világot. Jeremiás utasításaiból csupán azokat jegyzi meg, amelyek a házépítésre és a kertek ültetésére vonatkoznak. S minek ültetni kerteket és építeni a várost, amikor ezzel az idegen ország gazdaságát fejlesszük, nekik dolgozunk? Nem hallja meg azt, amit Jeremiás a családok alapításáról mondott, és azt sem, hogy a gazdasági jóléten túl, a közbenjáró imádság, a hit szemüvegén keresztül kell nézni ezt az új létállapotot. Semajá csak annyit tud, hogy a zsidóknak Babilonban dolgozni *kell*, s nem látja meg, hogy a házasodásban, férjhezmenetelben, a gyermekek születésében és szaporodásában a teremtő Isten munkája valósulhat meg a fogságban levő közösség életében is. Mert ezeken keresztül, a jóléten és szaporodáson keresztül is Isten az ő támogatásáról és áldásáról akarja biztosítani a bűnei miatt fogságba hurcolt közösséget. Semajá büntetése az lesz, hogy családja nem éli túl ezt az állapotot, és nem látja meg a jót, amelyet Isten a nép számára készített. Számára valóban „hosszú” lesz ez a fogság, nemcsak 70 esztendő, azaz soha nem jön el a szabadulás.

3. De a történetben egy harmadik hozzáállással is találkozunk. Cefanjá pap, a Maaszéj fia nem zárja bilincsbe az Isten ígését hirdető Jeremiást. Pedig Jeremiás a (feltehetően) saját testvére, Cidkijjá ellen is ítéletet jóvendölt. Ő – úgymond – személyesen is érintett az ügyben. Mégis, Jeremiásnak továbbra is szabad kezét ad. A Semajá által küldött levelet csak Jeremiásnak olvassa fel, noha Semajá a levelet nemcsak a másodpapnak, hanem az egész népnek és a többi papoknak is címezte. Ez egyrészt úgy is értelmezhető, hogy Cefanjá pap nem akarta megszégyeníteni a prófétát a nép előtt. De ez a tette úgy is értékelhető, hogy támogatását nem merte a közösség előtt nyíltan fölvallani. A magas rangú templomi tisztviselő csak titkos híve volt Jeremiás prófétának, s bizonyos mértékig megalkudott a rendszerrel. Pontosan úgy, mint később Cidkijjá király is, aki a népszerűség miatt nem merte fölvallani azt, hogy hisz Jeremiásnak (Jer 38,14–28). Cidkijjához hasonlóan, Cefanjá papnak is az életével kell fizetnie ezért a magatartásért. Jer 52,24–27 arról beszél, hogy Riblában több más júdai tisztviselővel együtt kivégzik. A mártíromság helyett most tisztességtelen kivégzés lesz az osztályrésze. A megalkuvás egy adott helyzetben előnyösnek tűnhet. Viszont az ige igazságának természetéhez tartozik az, hogy ezt csak nyíltan lehet fölvallani. A

Jézus iránti szimpátiáját kezdetben csak a sötétség leple alatt fölállaló Nikodémusnak is döntenie kellett (Jn 3). S ezt sem a magas pozícióban levő vezetők, sem az alacsonyabb sorsú vezetettek nem úszhatják meg.